సూరత్ నగరం వలస కార్మికుల శ్రమశక్తి అమానవీయ దోపిడీ

బిజెపి పాలకులు, గుజరాత్‌లో జరిగిన అభివృద్ధికి నమూనాగా మెరిసిపోతున్న సూరత్ నగరాన్ని చూపిస్తూ వుంటారు. ఈ నగర అభివృద్ధికి నిజమైన కారకులైన కార్మికులు మాత్రం దుర్భర జీవన, పని పరిస్థితుల బారినపడి జీవితాలను ఈడ్చుతున్నారనే వాస్తవం ప్రపంచానికి తెలియదు. మీడియా సహితం యీ అభాగ్య కార్మికుల జీవితాలను గురించి పట్టించుకోదు. తాజ్‌మహల్ నిర్మాణానికి రాళ్ళెత్తిన కూలీలెవ్వరో తెలియనట్లు, సూరత్ నగర వైభవానికి తమ శ్రమశక్తిని వెచ్చించి, హరించుకుపోతున్న అంతర్ రాష్ట్ర వలస కార్మికుల జీవిత వివరాలు మాత్రం మరుగున పడిపోతున్నాయి.

సూరత్ నగరం బట్టలనేత పరిశ్రమకు, రంగులు వేయటం (డైయింగ్) – ప్రింటింగ్ పరిశ్రమకు, వజ్రాల పాలిషింగ్ పరిశ్రమకు, ఎంబ్రాయిడరీ పరిశ్రమకు పేరుగాంచిన నగరం. ఈ పరిశ్రమలన్నీ తమ కార్యకలాపాలను చిన్న, మధ్యతరగతి యూనిట్లలో నిర్వహిస్తాయి. ఈ నాల్గు పరిశ్రమలలోనూ కార్మికులు కాంట్రాక్టు, కేజువల్ పద్ధతిన నియమించబడి వుంటారు. ఈ పరిశ్రమలలోనేకాక నిర్మాణరంగంలో కూడా కార్మికులు పనిచేస్తారు. ఈ కార్మికులందరూ అసంఘటిత రంగంలో పనిచేసే కార్మికులే.

ఈ రంగాలేకాక చిన్న అంగళ్ళలోనూ, హోటళ్ళు – రెస్టారెంట్లలోనూ, గ్యారేజిల్లోనూ, వర్కుషాపుల్లోనూ, స్వయం జీవనోపాధి కార్యకలాపాలలోనూ, సెక్యూరిటీగార్డులుగానూ, లిఫ్టు ఆపరేటర్లుగానూ, ఇళ్ళలోని పరిచారికలుగానూ, తమ యింటి వద్దే పనిచేసే కార్మికులుగానూ, చెత్త ఏరుకొనేవారుగానూ అనేకమంది అసంఘటితరంగ కార్మికులుగా పనిచేస్తూనే వుంటారు.

పైన పేర్కొన్న పరిశ్రమలల్లో ఎక్కువమేరకు, అంటే 80%కి పైగా యితర రాష్ట్రాల నుండి వలస వచ్చిన కార్మికులే పనిచేస్తూ వుంటారు. పరిశ్రమల యజమానులు వీరి పేర్లను ఎక్కడా నమోదు చేయరు. ఆరకంగా వారు కార్మికచట్టాలను, అవి నిర్దేశించిన కార్మికులకు కల్పించాల్సిన కనీస సదుపాయాలను అమలుచేయకుండా తప్పించుకొంటారు. అంతేకాదు ప్రభుత్వ పరిపాలనా సంస్థలూ వీరి పేర్లను ఎక్కడా నమోదుచేసుకోరు. వీరు స్థానిక ఓటర్లు కాదు గనుక ఓటర్ల జాబితాలోనూ వీరి పేరు నమోదుచేసుకోరు. అందువలన వీరు ఆ నగర పౌరులూ కాదు. ఇలా పనిచేసే వలస కార్మికుల సంఖ్య సూరత్‌లో సుమారు 24 లక్షలమంది.

బట్టలనేత రంగంలో ఒరిస్సా, మహారాష్ట్రల నుండి వలస వచ్చిన కార్మికులు పనిచేస్తారు. డైయింగ్ – ప్రింటింగ్ (బట్టల) రంగంలో ఉత్తరప్రదేశ్ నుండీ, బీహార్ నుండీ వచ్చిన కార్మికులు పనిచేస్తారు. వీరిలో అధికభాగం ముస్లిం కార్మికులు. వజ్రాల పరిశ్రమలో సౌరాష్ట్ర ప్రాంతం నుండి వచ్చిన పతిదార్ కులానికి చెందిన కార్మికులు పనిచేస్తారు. ఎంబ్రాయిడరీ రంగంలో ఉత్తరప్రదేశ్ నుండి వచ్చిన వలస కార్మికులు పనిచేస్తారు. నిర్మాణరంగంలో, బరువైన – నైపుణ్యం లేని పనులను వలస వచ్చిన గిరిజన కార్మికులు చేస్తారు. ఈ రంగంలో ప్లంబింగ్ పనులను పశ్చిమబెంగాల్ నుండి వచ్చిన ముస్లిం కార్మికులు చేస్తారు. పెయింటింగ్ పనులను ఉత్తరప్రదేశ్ నుండి వలస వచ్చిన కార్మికులు చేస్తారు. వీరిలో అత్యధిక భాగం ముస్లిం కార్మికులే. జార్ఖండ్ నుంచి వలస వచ్చిన కార్మికులు ప్రధానంగా ప్రభుత్వం చేపట్టిన రోడ్ల నిర్మాణం, ఫ్లైఓవర్ల నిర్మాణం తదితర నిర్మాణపు పనుల్లో పనిచేస్తారు.

సూరత్ నగరంలో, దాని పరిసర ప్రాంతాల్లో వందల వేలమంది వలస కార్మికులు పనిచేస్తూ, జీవనోపాధిని గడిస్తారు. ఒక్క వజ్రాల రంగంలో పనిచేసే వలస కార్మికులు తప్ప, మిగిలిన అన్ని రంగాలలోనూ, అన్ని పనుల్లోనూ పనిచేసే వలస కార్మికులు సూరత్ నగరంలోని మురికివాడ ప్రాంతాల్లోనే నివశిస్తారు. సూరత్ మున్సిపల్ కార్పొరేషన్ ప్రకారం 334 మురికివాడ ప్రాంతాల్లో నివసిస్తున్నారు.

ఈ వలస కార్మికులందరిలోనూ, నిర్మాణ రంగంలోని వలస కార్మికులు అత్యంత దయనీయమైన, దుర్మార్గమైన జీవన పరిస్థితుల్లో దుర్భరమైన జీవితాలను గడుపుతున్నారు. ఈ నిర్మాణరంగంలో పనిచేసే 60% మంది వలస కార్మికులు బహిరంగ ప్రదేశాల్లోనే నివశిస్తున్నారు.

ఎక్కువమంది నిర్మాణరంగ గిరిజన వలస కార్మికులు, తమ భార్యాబిడ్డలతో తరలివచ్చి, బహిరంగ ప్రదేశాల్లోనూ, ఫుట్‌పాత్‌ల మీదా, ఫ్లైఓవర్ల క్రిందా తాము పనిచేసే పని ప్రదేశాల దగ్గర్లో నివశిస్తున్నారు. అందువలన వారు ప్రమాదాల బారిన పడుతున్నారు. పోలీసులు, సూరత్ మున్సిపాలిటీ ఉద్యోగులూ వీరితో దురుసుగా ప్రవర్తిస్తూ వుంటారు. వీరిని నిరంతరం వాళ్ళు నివసించేచోట్ల నుండి తరిమేస్తూ వుంటారు. అందువలన వీరు నిరంతరం ఒక ప్రాంతం నుండి మరో ప్రాంతానికి మారుతూ, తిరుగుతూనే జీవిస్తున్నారు. అటు పోలీసు, మున్సిపల్ అధికారులేకాక, స్థానిక రౌడీలూ తదితరులూ వీరిని వేధిస్తూనే వుంటారు.

వీరు ఏరోజుకు ఆరోజు కూలిపని వెతుక్కోవలసి వుండటం వలన వీరు వివిధ ప్రాంతాలలో ప్రతీ ఉదయం ప్రోగుపడుతూ వుంటారు. ఈ ప్రాంతాలు 'నాకా'లు లేదా 'కూలీల మార్కెట్లు' అని పిలుస్తారు. సూరత్ నగరంలో అటువంటి నాకాలు 23 వున్నాయి.

బంద్‌ఖమ్ మజ్దూర్ సంఘటన, ప్రయాస్, అజీవకా లాంటి ప్రభుత్వేతర సంస్థల నిరంతర కృషి వలన, ప్రభుత్వం యీ వలస కూలీల కోసం 'రెన్–బాసెరా' అని పిలవబడే రాత్రిపూట షెల్టర్లను ఏర్పాటుచేసింది. బిల్డర్ల నుండి వసూలుచేసే ప్రత్యేక సెస్సుతో యీ 'రెన్–బాసెరా'లను ప్రభుత్వం ఏర్పాటుచేసింది. అయితే ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసిన 27 షెల్టర్లలో, కేవలం ఒక్క షెల్టర్ మాత్రమే (దీన్ని స్వచ్ఛంద సంస్థ ప్రయాస్ నిర్వహిస్తోంది) పనిచేస్తోంది. మిగిలిన 26 షెల్టర్లూ పనిచేయటంలేదు.

వీరి శ్రమశక్తిని దోచుకొంటూ అభివృద్ధిని పొందుతున్న ప్రభుత్వం, వీరిని పట్టించుకోదు. తమ ఆశ్రయానికి (నివశించ టానికి) కావల్సిన ఏర్పాట్లు యీ వలస కార్మికులే స్వయంగా చూసుకోవాలి. తమ భద్రతను తామే ఏర్పాటు చేసుకోవాలి.

నిజానికి నిర్మాణరంగ కార్మికుల సంక్షేమ బోర్డు, వీరికి ఆవాస సౌకర్యాలను కల్పించాలి! 3,100 కోట్ల రూపాయలను యీ నిర్మాణరంగ కార్మికుల సంక్షేమం కోసం బిల్డర్ల నుండి వసూలు చేసిన నిర్మాణరంగ సంక్షేమ బోర్డు, వీరి ఆవాసాల ఏర్పాటు గురించి పట్టించుకోదు. నిర్మాణరంగ కార్మికుల సంక్షేమ చట్టాన్ని అమలుచేయదు. చట్టప్రకారం వివిధ బడా పరిశ్రమలు తమ కార్మికులకు తామే గృహ వసతి కల్పించాలి! కానీ వారు అలా చేయరు. నిర్మాణరంగ కార్మికుల సంక్షేమ చట్టం ప్రకారం వసూలుచేసిన మొత్తాల్లో, భారీ ఎత్తున మొత్తాలను ప్రభుత్వం, ఆ బడా పారిశ్రామిక యాజమాన్యాలు కార్మికుల కోసం నిర్మించే క్వార్టర్సుకు యిస్తుంది. ఆ రకంగా నిర్మాణ రంగ కార్మికుల సంక్షేమం కోసం వసూలు చేయబడ్డ మొత్తాలు, బడా పరిశ్రమ యజమానులకు ధారాదత్తం చేయబడుతుంది.

నిర్మాణరంగ కార్మిక సంక్షేమ చట్టం – 1996 ప్రకారం నిర్మాణ రంగ కార్మికులకు యజమానులే షెల్టర్లను ఏర్పాటు చేయాలి. అలా చేయకపోతే యజమానులను చట్టపరంగా శిక్షించాలి. వారిపై కేసులు పెట్టాలి. కానీ సంబంధిత పాలనాధికార సంస్థలు కేసులు యజమానులపై సక్రమంగానైనా పెట్టవు. లేదా ఆ కేసులు ఏళ్ళూ, పూళ్ళూ అయినా పరిష్కరింప బడవు. ఉదాహరణకు సూరత్ జిల్లాలో 2007 నుండి 2009 వరకూ కేవలం 118 కేసులే నమోదు చేయబడ్డాయి. 2010 నుండి 2018 దాకా అటువంటి కేసులే నమోదు చేయబడలేదు. నమోదుచేయబడ్డ 50 కేసులు పరిష్కరింపబడ్డాయి. అంటే చట్ట ఉల్లంఘనకు ఆ యజమానులకు, ఫైన్ (అపరాధ రుసుం) విధించారు. ఇంతకీ ఆ 50 కేసులలో మొత్తంగా విధించిన అపరాధ రుసుం (ఫైన్) ఎంతయ్యా అంటే కేవలం 22,050 రూపాయలు. అంటే ఒకో యజమానికి కేవలం సగటున 441 రూపాయలు ఫైన్ విధించారన్నమాట! చట్టం అమలు పరచబడుతున్న వింతైన తీరు యిది! ఇది క్రూర పరిహాసం తప్ప మరేమవుతుంది?

ఈ రకంగా వలస కార్మికుల జీవితాలతో అటు యజమాన్యాలు యిటు ప్రభుత్వాలూ ఆడుకొంటూ, ఆ కార్మికుల శ్రమశక్తిని అమానవీయంగా, దారుణంగా దోపిడీ చేసుకొంటూ "అభివృద్ధిని" సాధిస్తున్నారు. ఆ అభివృద్ధిని గురించి పాలకులు గొప్పలు చెప్పుకొంటున్నారు.

దేశం అంతటా యించుమించు యిదేవిధంగా అంతర్‌రాష్ట్ర కార్మికుల శ్రమశక్తి, నిరాఘాటంగా, ప్రభుత్వ అనుమతి – మద్దతులతోనే నిర్దాక్షిణ్యంగా దోపిడీ చేయబడుతోంది.

కానీ, అంతర్జాతీయ వేదికలైన అంతర్జాతీయ కార్మిక సంఘం లాంటి సమావేశంలో, ప్రభుత్వ ప్రతినిధులు, తమ ప్రభుత్వం వలస కార్మికుల సంక్షేమాన్ని పట్టించుకొంటోందనీ, ప్రత్యేకించి కోవిడ్–19 మహమ్మారి కాలంలో, యీ వలస కార్మికులకు రేషన్ అందించి, ఆదరించిందని నిస్సిగ్గుగా ప్రకటిస్తున్నారు. మేడిపండుగా భారతదేశం ఖ్యాతిని యినుమడింప చేస్తున్నారు.

దేశంలోని కార్మికవర్గమే, కార్మికవర్గ సంస్థలే యీ వలస కార్మికుల దుస్థితిని పట్టించుకొని, వారి జీవన పనిపరిస్థితుల మెరుగు కోసం అకుంఠిత దీక్షతో కృషి చేయాల్సిన అవసరం ఎంతగానో వుంది.

*****